

אם אין עצה אחרת, וגם במקרה זה - אם אפשרי הדבר - יצלצל כלאחר יד, אם אין זה משפיע לרעה על מצבו.

חולה שאין בו סכנה הנצרך לנקביו וצריך עזרה לצורך זה, ישתדל למצוא מי שיכול לקרוא לעזרה, או יבקש משכנו בחדר, אם נכרי הוא, שהוא יצלצל בפעמון החשמלי. ואם אין זה אפשרי והוא נצרך מאד, יצלצל כלאחר-יד, דהיינו שילחץ על כפתור הפעמון במרפקו או באחרי ידו וכדו', אף אם תידלק נורה. והתירו דבר זה, הגם שנדלק אור, משום גדול כבוד הבריות (פס).

הרכבת מעקה למיטת חולה

כד. חולה העלול ליפול ממיטתו, מותר להרכיב על מיטתו מעקה בשבת, כדי למנוע את נפילתו.

קשירת חולה

חולה שמבולבל ומחמת כך תולש את הצינורות המחוברים לגופו, כגון צינור הזונדה ועירוני נוזלים, מותר לקשור את ידיו למיטה בקשר על-גבי קשר, ואף בחולה שאין בו סכנה מותר לנהוג כן, שהרי קשר זה אינו עתיד להתקיים, ובמקום הצורך מותר גם לפתוח קשר זה.

חתימה על הסכמה לביצוע טיפול רפואי

כה. חולה מסוכן שצריך לנתחו בדחיפות, והנהלת בית-החולים מתנה את ביצוע הניתוח בהסכמה בכתב של החולה או של אחד הקרובים, ואינה מסתפקת בהסכמה בעל-פה ובפני עדים - מותר להם לחתום (פס), וכן מותר לחתום לרופא, הדורש זאת לפני טיפול דחוף בחולה שיש בו סכנה, גם אם כוונתו של הרופא היא לצורך עצמו, אם אמנם אי-אפשר לשכנעו לוותר על החתימה או לתת לו משכון וכדו' עד שיבוא בערב לחתום, ודברי חכמים בנחת נשמעים. ומכל מקום ישתדל לחתום בשינוי, כגון ביד שמאל (י), וגם ישתדל לחתום בקיצור עד כמה שיוכל כדי למעט בכתיבה, כגון ראשי תיבות בלבד, ואם אפשר - יחתום על-ידי סימון כלשהו בלבד. ואסור לחתום בשבת רק כדי לחסוך כסף, כגון להיפטר מתשלום עבור הניתוח או הטיפול.

רופא תורן בב"ח שיש בו חולה שבסכנה

כו. רופא תורן או כונן בבית-החולים שבו נמצא חולה שיש בו סכנה, אל לו לעזוב את בית-החולים לביתו, הרחוק מבית-החולים, על דעת שיצטרך לנסוע

(פס) דהתירו בכה"ג איסור דרבנן, סי' שיב סע' א ברמ"א ובמ"ב ס"ק ח, ועיין לעיל פי"ח הערה קצח ופכ"ג הערה ס. ועוד, דאם משום הפסד ממונו התירו איסור תורה כלאח"י ומשום דאדם בהול, סי' שא סע' לג ובמ"ב ס"ק קכג ובשעה"צ ס"ק קנב, כ"ש שהאדם בהול במקום שנוגע לגופו. ועוד, מצינו משום צערא דגופא דהתירו אפי' משאצל"ג, סי' שטז סע' ט ובמ"ב ס"ק לז ושם סע' י ובמ"ב ס"ק מה ו-מח. ועוד יש להתיר לדעת שו"ע הרב, לעיל פל"ג סע' ב ובהערה יח, דמותר לעשות למען החושאייב"ס איסור תורה ע"י שינוי, ובחשיב"ס בלא"ה יש להקל מהא דלעיל פל"ב סע' כב. (פס) עיי' א"א (בוטשאטש) סי' שכח סע' ב. (י) וכדלעיל פל"ב סע' כח.

בשבת כדי לעמוד על משמרתו (עא). אך אם נכרי יסיע אותו - לית לן בה (עב). ואף מותר לרופא לחזור איתו חזרה הביתה, וכדלהלן סעיף פא.

כז. רופא שומר מצוות אשר יש לו תורנות בבית-החולים בשבת - אל יחליפה עם מחלל שבת (עג) מחשש שמא יצטרך לחלל את השבת, אלא יעשה את התורנות שלו, ויש לו שכר טוב מאת ה', וראה לעיל פרק לב סעיף ו. ואם הרופא עובד בבית-חולים שכל החולים בו הם נכרים, הרי הוא חייב להחליף את התורנות שלו עם נכרי, ולא לעבוד בשבת, אף אם יצטרך לשלם כסף לנכרי או לעשות בשל כך תורנות כפולה במשך השבוע (עד), וראה לעיל פרק כח סעיפים סא ו-סג.

החלפת תורנות עם רופא שאינו שומר מצוות

כח. בבית-חולים אשר עבודת האחיות מאורגנת במשמרות, ואם משמרת היום תשאיר טיפולים למשמרת הלילה, יתעכבו הטיפולים המתוכננים ללילה, והחולים שבסכנה לא יקבלו את הטיפול הראוי במועדו, מותר לתת לחולים את הטיפול ביום השבת (עה). וטוב תעשה הנהלת בית-החולים, אם תתייעץ עם מורה הוראה, כדי לא לעשות את השבת ליום חול.

דחיית טיפולים ע"י האחיות משבת למוצ"ש

כט. כשיש צורך בשבת לעירווי-דם בחולה ואי-אפשר להשיג דם מן המוכן בבנק הדם, מותר לבריא לתרום דם בשבת, ואף מותר, בעת הצורך, להשתמש ברכב להבאת התורמים או ציוד ההתרמה (עו), ומותר לעשות כן גם אם התרומה מותנית ברישום שם התורם (עז), וראה לעיל סעיף כה.

תרומת דם

(עא) עיין שו"ת אג"מ או"ח ח"א סי' קלא, ועיין לעיל סוסע' טז ובהערה מה. אולם שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, שמצדד להקל עליו לחזור לביתו אם ע"י זה שהוא יהיה מנותק כל ליל השבת מן הבית יתבטלו הוא וב"ב מעונג שבת, משום דהר"ז חשיב כדבר מצוה, וכיון שאינו עושה שום מעשה בקום ועשה בע"ש לגרום לחילול שבת למחר, הרי חשיב כדבר מצוה ואינו חייב לעזוב את ביתו מע"ש. אך אם אין זה אלא מקרה חד פעמי, טוב שלא יעזוב את בית-החולים וישאר שם בשבת, עכ"ד. ועיין לעיל פל"ב הערה קו. ולדברי הגרש"ז זצ"ל, חייל שיכול לקבל חופשה ליום-יומיים, ואז יצטרך לחזור בש"ק, אם הוא חוזר לבסיסו לצורך דבר שבסכנה, מצב בטחוני או מבצעי, מותר לו לצאת לחופשה, ואז, אם יצטרך לחזור בש"ק, יחזור, ואילו לדברי האג"מ זצ"ל אסור לו לצאת לחופשה אם יצטרך לחלל את השבת בחזרתו. ואם החייל צריך לחזור בש"ק, ולא לצורך פקו"נ, לכו"ע אסור לו לצאת לחופשה. (עב) דהתירו איסור תורה ע"י נכרי אפי' לצורך חושאיב"ס, ולא מצינו נפק"מ בין היה אפשר לעשותו מבעו"י או לא, וא"כ י"ל דכ"ש לצורך חושאיב"ס. ומהגרש"ז אויערבך זצ"ל שמעתי, דמסתבר דיש להקל, עד כמה שאפשר, להעוסקים בהצלת נפשות, עכ"ד. (עג) ועיין לעיל פל"ב הערה קל. (עד) ושמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דאם יש בביה"ח גם חולים יהודים, או אפילו רק יהודי אחד, יתכן דעדיף טפי שישאר ישראל, ולא יחליף משמרתו עם הנכרי, כדי שישתדל הוא יותר טוב עבורם. ומותר לעשות כן אף אם יצטרך משום כך לטפל גם בחולים הנכרים, והואיל וכל כוונתו בהחלפת המשמרת עם הרופא הנכרי היא רק לשם מצוה, כדי להמנע מחילול שבת, עדיפה טפי המצוה של הצלת היהודים הנמצאים בפניו בביה"ח (ואע"פ שבימות החול, כשצריך ללכת לאיזה מקום או לשמחה משפחתית, אינו נמנע מלהחליף תורנות עם גוי), ואם רק חולים נכרים בביה"ח, אל לו להשאיר שם, עכ"ד. (עה) כי מותר לחלל שבת כדי להציל נפש מישראל במוצש"ק, ועיין ארחות חיים סי' שכח ס"ה ב. (עו) שו"ת שאלת משה סי' נ. (עז) עיין א"א (בוטשאטש) סי' שכח סע' ב.